

С.В. Курбатов

ІСТОРИЧНА ГЕНЕЗА ТЕОРЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглядається процес формування сучасного теоретичного дискурсу університету в історичній ретроспективі. Особливу увагу приділено аналізу творчої спадщини Вільгельма фон Гумбольдта та її інтерпретації в сучасній вітчизняній та англомовній літературі. Наголошується на важливості спадкоємності як принципу існування університету в умовах суспільних трансформацій.

Ключові слова: університет, навчання, дослідження, ідея університету, “гумбольдтівський університет”, “гумбольдтівський міф”.

Постановка проблеми та її актуальність. Університет традиційно є головною соціальною інституцією, завданням якої є як поширення існуючих знань, так і виробництво знань нових. Упродовж останніх десятиліть у діяльності провідних світових університетів відбувається зміщення акценту саме на науково-дослідницьку активність, але при цьому навчання залишається фундаментальним компонентом університетської місії. Іншими чинниками змін в університетському середовищі став масовий характер університетської освіти та її зростаюча комерціалізація. У зв'язку з цим багато говориться про кризу традиційного розуміння університету та про необхідність його реформування відповідно до вимог сьогодення. Розгляд генези теоретичного дискурсу університету в історичній ретроспективі, на нашу думку, допоможе знайти баланс між традиційними та інноваційними складниками буття університету як соціальної інституції.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Розглядаючи історичне становлення дискурсу університету, ми спираємося на українські переклади праць Вільгельма фон Гумбольдта, Генрі Ньюмена, Ганса-Георга Гадамера та інших науковців, які намагалися на теоретичному рівні осмислити феномен університету. Ці роботи подані в антології “Ідея університету” [3]. Колективною спробою розглянути університет в контексті сучасних українських та європейських реалій стала монографія “Покликання університету” [5], що містить, зокрема, ґрунтовну розвідку Сергія Пролеєва стосовно історико-культурного покликання цього соціального інституту. Розгляду специфіки існування університету в ХХ сторіччі в творчому діалозі з Генрі Ньюменом присвячена книга “Ідея університету. Переосмислення” Ярослава Пелікана [4]. Трансформації університетської освіти в ХХІ сторіччі та специфіку її елітного сегменту розглядає російський дослідник Геннадій Ашин [1, 2].

Специфіку англійського та німецького університетів у 1770-1850-ті роки, зокрема становлення моделі університету, запропонованої Вільгельмом фон Гумбольдтом, досліджує у своїй книзі Майкл Хофстеттер [9]. Теоретичну спадщину Вільгельма фон Гумбольдта та Генрі Ньюмена аналізують Бьорн Вітрок та Шелдон Розблат [13]. Спробою деконструювати “гумбольдтівський міф” у сучасній академічній літературі, виявити причини його становлення та популярності стала робота Мітчела Еша [8]. Вплив Гумбольдта на трансформацію розуміння університетської місії простежує Джон Скотт [15].

© С.В. Курбатов 2013

Мета статті. Розробити концептуальну схему історичного розвитку теоретичного дискурсу університету, спираючись на відповідні розвідки сучасних українських та зарубіжних дослідників з особливим акцентом на специфіку сучасного сприйняття теоретичної спадщини Вільгельма фон Гумбольдта.

Виклад основного матеріалу. Осмислення ідеї університету в силу специфіки самого призначення цієї інституції починається практично з моменту виникнення університету. Цікавим джерелом матеріалу в цьому зв'язку можуть бути пісні та інші форми студентського фольклору як зразки саморефлексії місії університету носіями знання майбутнього. Про призначення університету міркує і засновник дидактики Йоган Амос Коменський, який висуває ідею Collegium Pansophicum, центру навчання та науки, який збере вчених різних поколінь з усіх країн [4, с.15].

Можна сказати, що університет “збирає” еліти майбутнього, на інституціональному рівні втілюючи принципи нової епохи, яка приходить на зміну Середньовіччю. “Від самого початку засадниче завдання університету полягає у відстоюванні прав розуму та організації найліпшого використання людської здатності мислення та раціонального пізнання”, - вважає Сергій Пролеєв [5, с.32]. З появою університету поступово починає формуватися тенденція переходу від “еліти крові” та “еліти багатства” до “еліти знання”. Тож закономірно, що саме університети все більшою мірою стають силою, руйнуючою традиційне суспільство, його систему цінностей та соціальні інституції.

На думку Михайла Мінакова, “першим із тих, хто з позицій філософії проаналізував університет як соціальне втілення / опосередкування науки, був Імануїл Кант. Кант як філософ першим сформулював позицію самосвідомої університетської ангажованості, для якої предметом дослідження є наука в її соціальному вираженні, наука як інститут” [5, с.56]. До проблеми університету Кант звертається у працях “Релігія в межах самого розуму” і “Суперечка факультетів” та зазначає, що серед штучно створених людьми установ мають у своїй основі певну ідею розуму, а отже “реалізують на практиці розумну стурбованість людства щодо свого блага, а різняться вони за типом тих благ, про які турбуються” [5, с.58]. Спільною природою університету і уряду, в розумінні Канта, як вважає М. Мінаков, є “утримання зв'язку влади і знання, що відбувається у формуванні певних режимів істини” [5, с.59].

Класичною моделлю інтеграції функції наукового дослідження до університетської місії є створений 1810 року в Пруссії Берлінський університет, який з 1828 року мав назву університету Фрідріха Вільгельма. Цей проект було здійснено у важкі для Пруського королівства часи, коли на її території, внаслідок наполеонівської анексії, залишалось лише два університети: в Кенінгсберзі та Франкфурті-на-Одері. Як зазначає Бьорн Вітрок, “разом з невеликою групою прихильників в міністерстві внутрішніх справ, Гумбольдт спромігся за кілька місяців навесні та влітку 1809 року створити ефективний план розбудови нового університету. З глибокою делікатністю та дипломатичною майстерністю він спромігся затвердження цього плану з боку королівської адміністрації, незважаючи на перестороги з боку численних супротивників” [13, с.315]. «24 липня 1809 року Вільгельм фон Гумбольдт подав остаточний проект створення університету королю Пруссії Фрідріху Вільгельму III. Гумбольдт вважав, що на початку діяльності університету буде потрібне фінансування в обсязі 150000 талерів на рік. Король підтримав цю ідею. Пізніше було створено комісію, яка залучала майбутніх співробітників університету. Відомому математику, Ф. Гаусу було запропоновано 1500 талерів на рік, Фіхте – 2000 талерів. Погодився працювати в університеті і Шляєрмахер. Пізні-

ше Гумбольдт розробив детальний опис теорії та організації університету, яка отримала назву «Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні» та була надрукована лише після смерті автора», - так описує фактичне заснування університету Майкл Хофстеттер [9, с.106].

Проте, ставши успішним ініціатором проекту створення університету, Вільгельм фон Гумбольдт швидко розчарувався в його перспективах та напередодні відкриття університету пішов у відставку зі своєї посади, адже уряд відмовився створити міністерство освіти і, тим самим, зафіксувати статус університету в системі державної влади [7, с. 7]. Хоча, на думку М. Хофстеттера, Гумбольдт завжди бажав повернутися на дипломатичну службу, тому за місяць до першої лекції в новоствореному університеті, в серпні 1810 року, прийняв пропозицію стати послом Пруссії у Відні [9, с. 107]. Як би там не було, німецький мислитель та державний діяч залишився де факто ідеальним засновником ідеального університету епохи модерну. «Помічена багатьма істориками іронія полягає в тому, що гумбольдтівська модель університету, сформована цілісним мисленням та широкими історико-культурними категоріями, модель, яка надихалась філософією, ворожою вузькій спеціалізації, згодом стала ідеальною архетипічною моделлю втілення наукових підходів, що засновані на протилежних принципах», - підкреслює Б. Вітрок [13, с. 315].

На момент відкриття в університеті на правничому, медичному, теологічному та філософському факультетах налічувалося 256 студентів та 52 викладачі. Очолив університет Теодор Шмальц [10]. «Цю модель було названо університетом Гумбольдта, бо структура та його основні завдання були сформульовані та реалізовані Вільгельмом фон Гумбольдтом, який працював на посаді «начальника секцій з культури, суспільного викладання та медичних закладів» в чині таємного державного радника. Заснуванню Берлінського університету передували програмні твори Шеллінга, Фіхте, Шлеєрмахера, Штеффена та інших, тому концепцію Гумбольдта можна розглядати як продуктивний синтез відповідних ідей. Берлінський університет ... постав не внаслідок реформи, а як справжнє новоутворення», - констатує Г. Шнедельбах [6, с. 2]. На думку Джона Скотта [15, с.20], Берлінський університет було засновано відповідно до трьох принципів, які згодом стали принципами функціонування більшості німецьких університетів та поширилися в усьому світі. Перший і найбільш відомий з них – це принцип єдності місії дослідження та навчання. Другим принципом новоутвореного університету стає принцип академічної свободи, яка включає як *Lernfreiheit* («свободу вчитися»), так і *Lehrfreiheit* («свободу викладати»). Третій принцип – принцип самодостатності кожної з наукових дисциплін, який стверджує чистоту дослідження у кожному конкретному випадку. «Місія проведення наукових досліджень важлива для покращення життя будь-кого суспільства у світі, адже створює кваліфіковану робочу силу, сприяє економічному зростанню, покращує охорону здоров'я та активізує виробництво нових знань», - підсумовує значення цього сутнісного складника університетської діяльності Джон Скотт [15, с. 23].

На класичному для епохи модерну характері моделі університету, запропонованої Гумбольдтом, наголошує і вітчизняний дослідник С. Пролєєв: «Гумбольдтівський університетський проект чітко окреслює сутність модерного, новоєвропейського університету. Він поєднує у собі подвійне покликання. По-перше, соціальну функцію забезпечення громадянської свободи, збереження й відтворення публічної відкритості національного життя. По-друге, університет стає провідною установою модерної науки, ос-

нову якої становить математизовано-експериментальне природознавство. Ці дві функції – забезпечення людських прав і громадського виховання для нової, національної держави, що постала з новоєвропейських буржуазних революцій, з одного боку, і забезпечення раціонального пізнання у формі науки, з іншого – є невіддільними одна від одної й разом визначають головне призначення модерного університету” [5, с. 34]. Як пише сам Гумбольдт, “... смисл поняття вищих наукових закладів криється в їхній функції. Вони немов вершина, місце скупчення усього, що безпосередньо стосується моральної культури нації. Завдання цих закладів – опрацювати науку в найглибшому, якнайширшому сенсі слова та передати духовному вихованню вже опрацьований матеріал. Головне завдання вищих наукових закладів – поєднати у собі об’єктивну науку з суб’єктивною освітою” [3, с. 25].

“Гумбольдтове новозаснування Берлінського університету було виявом пруссько-протестантської критики загалом школярського навчального і викладацького процесу епохи Просвітництва. Ця реформа стала взірцем для XIX та XX сторіч... Ідея університету, - в тій формі, в якій вона розвинулася за два останні сторіччя, - насправді всюди означала перехід від *doctrina* до дослідження, або ж, повторюючи визначення Вільгельма фон Гумбольдта, - перехід до «науки, яка ще не зовсім знайдена», - підсумовує значення цієї моделі університету для європейської історії Ганс-Георг Гадамер [3, с. 170]. А Філіп Альтбах вважає реформування університету Гумбольдтом початком історії дослідницького університету, зазначаючи при цьому: “ця модель сфокусована на дослідженні і, що важливо, дослідження для національного розвитку та прикладні розробки для неї не менш важливі, аніж фундаментальні дослідження. Від цієї дослідницької моделі походить подальша диференціація академічних дисциплін – у тому числі розвиток хімії, фізики та соціальних наук з економікою та соціологією включно. Показовим є і те, що дві країни, які з особливим ентузіазмом запозичили цю модель відповідно в XIX та XX сторіччях – США та Японія, – активно вирішували питання національного розвитку та були переконані, що вища освіта вносить в цей розвиток суттєвий внесок” [16, с. 14-15].

Проте деякі сучасні дослідники піддають сумніву впливовість цієї моделі в XIX сторіччі та засадничий внесок Вільгельма фон Гумбольдта в її становлення. Так, Мітчел Еш стверджує, що значно більший внесок в становлення цієї моделі внесли Іммануїл Кант, Фрідріх Шляєрмахер та Йоган Готліб Фіхте. Більш того, впродовж XIX сторіччя Вільгельм фон Гумбольдт був відомий як мовознавець і аж ніяк не реформатор університету. Тож Мітчел Еш стверджує, що “гумбольдтівський міф” було створено на межі XIX та XX сторіч. На підтвердження цієї тези він наводить такі аргументи: 1) концепція університету, пізніше пов’язана з ім’ям Гумбольдта, насправді має багато авторів та не асоціювалася з особою Гумбольдта до початку XX сторіччя; 2) інституційні структури та практики, які формують дослідницький університет, виникли або раніше за Берлінський університет, або ж пізніше; 3) пріоритет “чистої” науки над прикладною ніколи не був засадничим принципом німецьких університетів; 4) нове відкриття праць Гумбольдта, присвячених проблемам вищої освіти, збіглося наприкінці XIX сторіччя із суттєвою кризою системи, засновником якої він був пізніше проголошений; 5) боротьба між міфічною “гумбольдтівською” ідеєю університету та реаліями сучасної вищої освіти почалася, відповідно, не в 1960-х роках, а значно раніше [8, с. 246-248]. М. Еш пояснює впливовість “гумбольдтівського міфу” в сучасному академічному середовищі тим, що: 1) “Гумбольдт” став символом автономії та визначальної ролі професорів в універ-

ситетських справах; 2) “Гумбольдт” є символом пріоритету фундаментальних досліджень над прикладними; 3) “Гумбольдт” символізує ідеї, в які щиро вірять багато викладачів та студентів, наприклад, в ідею єдності навчання та дослідження [8, с. 249].

Цікавою спробою осмислити ідею університету з позицій ХІХ сторіччя є праці англійського дослідника Генрі Ньюмена, який в 1854-1858 роках очолював католицький університет в Дубліні. На відміну від Гумбольдта, він був не лише автором проекту академічної інституції, а й чотири роки її безпосередньо очолював. З пропозицією очолити новий університет, а також прочитати цикл лекцій, присвячених власному баченню проблем освіти, до Ньюмена 15 квітня 1851 року звернувся архієпископ Пол Куллен. Вперше дванадцять лекцій Джона Генрі Ньюмена вийшли накладом 2500 екземплярів формально у 1852 році, а фактично 21 листопада 1853 року. Назва цієї книги була “Дискурси про фокус та природу університетської освіти, адресовані католикам Дубліна” (“Discourses on the Scope and Nature of University Education. Addressed to the Catholics of Dublin”). У власному щоденнику в записі, датованому 1863 роком, Ньюмен зазначає, що саме освіта є першочерговою справою його життя [12, с.11-29]. Остання прижиттєва редакція його творів, присвячених проблемам університету під назвою “Ідея університету”, вийшла друком у 1889 році. В 2010 році папа римський Бенедикт ХVІ проголосив Джона Генрі Ньюмена блаженним.

Як зазначає Г. Ньюмен, університет – “це місце, де можна навчитися загальнозначущих, універсальних знань” [4, с. 12]. Але, якщо мета університету – зберігати та поширювати знання, це не означає, що місія університету обмежується лише цим, суто функціональним, аспектом. Справжнє завдання університету – сприяти появі інтелектуально розвинутого члена суспільства шляхом запровадження культури мислення та формування інтелекту [12, с. 42-43].

Генрі Ньюмен вкрай захоплено, зі справжнім пафосом намагається дати відповідь стосовно того, що таке університет: “Університет - це місце взаємодії, де збираються студенти з усіх куточків світу, зацікавлені у найрізноманітніших ділянках знань. Це місце, де професор стає велемовним, перетворюється на місіонера, демонструючи свою науку у якнайповнішому та якнайпривабливішому вигляді, завзято передаючи її іншим та запалюючи вогник власної пристрасті у грудях слухачів. Це місце, слава якого захоплює молодь, яке зворушує почуття людей середнього та завдяки спілкуванню завойовує дружбу людей старшого віку. Це оселя мудрості, світоч світу, посланник віри, alma mater молоді генерації” [3, с. 44]. Але, на відміну від Вільгельма фон Гумбольдта, Генрі Ньюмен зосереджений лише на навчальній місії університету. “Ньюмен розглядає університет як місце навчання та поширення знань, а не їх розвитку. Він вважає викладання та наукову діяльність різними функціями, які важко знайти «об’єднаними в одній особі». Ньюмен також аргументує необхідність повернення теології в якості центрального елемента університетської освіти”, - вважає Річард Мейер [11, с. 284].

Саме в діалозі з працями Генрі Ньюмена постає чи не найпопулярніша книга про ідею університету ХХ століття, вже цитована нами наукова розвідка Ярослава Пелікана. Він вважає, що “поступ знання через дослідження, передача знання в процесі навчання, збереження знання в наукових зібраннях і розповсюдження знання через публікації є чотирма ніжками університетського столу, жодна з яких не може довго втриматись, якщо всі інші не є достатньо міцними” [4, с. 41]. На думку іспанського філософа Хосе Ортегі-і-Гассета, “саме університети є центрами виховання інтелектуальної еліти,

саме в них закладено ідею елітаризації суб'єкта освіти" [2, с. 32]. Тому місію університету він вбачає в вихованні "аристократії талантів", яка є ферментом розвитку світової культури. Німецький філософ Карл Ясперс вважає, що університет – "це водночас дослідницький і навчальний заклад, царство освіти, життя, що базується на спілкуванні, космос наук" [3, с. 114], перед яким стоять чотири завдання: "перше – дослідження, навчання й здобування певних професій, друге – освіта й виховання, третє – базоване на спілкуванні духовне життя, четверте – космос наук" [3, с. 113-114].

Підсумовуючи аналіз історичного розвитку філософського дискурсу університету в ХІХ та ХХ сторіччях, вітчизняна дослідниця Марія Зубрицька зазначає: "Засновники філософського дискурсу ідеї Університету заклали такі визначальні принципи університетського життя: а) органічна єдність процесу викладання та дослідження – теза про поширення знання через навчання та його поглиблення через дослідження; б) незалежність від різних форм зовнішнього тиску – теза про те, що Університет не визнає у своєму середовищі жодних авторитетів і поважає тільки істину в її безконечних формах, або, інакше кажучи, принцип автономності управління. Основні академічні цінності, на їхню думку, полягають у: творчій свободі викладання та дослідження, науковій етиці, багатій філософській культурі, проникливості та ясності думки, громадянських чеснотах, толеруванні інакшости мислення, культурної відмінності та різних віросповідань" [3, с. 16].

В 1993 році ґрунтовний аналіз ідеї університету в історичній ретроспективі, починаючи з 1800 року, роблять Шелдон Розблат та Бьорн Вітрок, а в 1997 році професор Розблат пропонує своє бачення ідеї університету та власну інтерпретацію спадщини Генрі Ньюмена в сучасному світі [14]. Він, зокрема, зазначає: "Тут немає ані чіткої лінії розвитку, як вважають історики-інтелектуали, ані дарвінівської еволюції від однієї ідеї до іншої. Єдиної ідеї університету, насправді, ніколи не існувало, хоча в деякі періоди існували слабкі копії цієї ідеї. Показовим є те, що за 800 років історії університет як інститут слугував різним суспільствам та культурам. Його трансформації є таким ж чисельними та різноманітними, як зміни, що відбулися з європейською цивілізацією. Але, оскільки існує певна спадкоємність між минулим та теперішнім – костюми, ритуали, форми самоврядування та організації навчання є у цьому зв'язку особливо наочними – можна стверджувати, що університети були запорукою цієї спадкоємності" [14, с. 1].

Висновки. Становлення наукового теоретичного дискурсу університету відбувається в кінці ХVІІІ і протягом ХІХ сторіч, а його головними представниками є Вільгельм фон Гумбольдт та Генрі Ньюмен.

Модель університету, розроблена Гумбольдтом і його колегами, досі відіграє роль певної ідеальної матриці класичного бачення університету та сприяє ствердженню спадкоємності розвитку університету як соціальної інституції та феномену інтелектуального та культурного життя.

Соціальні, культурні та технологічні трансформації останніх десятиліть потребують творчого переосмислення цієї моделі та інтеграції новітніх тенденцій глобального наукового та освітнього простору в її контекст.

Список літератури: 1. *Ашин Г.К.* Мировое элитное образование. - М., 2008. – 360 с. 2. *Ашин Г.К.* Элитный университет в системе элитного образования // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2008. - №1. – С. 31-49. 3. Ідея університету: Антологія // Ред. Марія Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с. 4. *Пелікан, Ярослав.* Ідея

університету. Переосмислення. – К.: Дух і літера, 2008. – 360 с. 5. Покликання університету: 36. наук. пр. // Відповід. ред. Ольга Гомілко. - К.: Янко, 2005. – 304 с. 6. *Шнедельбах, Герберт*. Университет Гумбольдта // Логос. - № 5-6(35), 2002. – С. 1-14. 7. A History of University in Europe. Volume III. Universities in the nineteenth and early twentieth centuries (1800-1945). Cambridge University Press, 2004. – 746 p. 8. *Ash, Mitchell G.* Bachelor of What, Master of Whom? The Humboldt Myth and Historical Transformations of Higher Education in German-Speaking Europe and the US // European Journal of Education. - Vol. 41. - № 2, 2006. – P.245-267. 9. *Hofstetter, Michael J.* The Romantic Idea of A University: England and Germany, 1770-1850. Palgrave, 2001. - 162 p. 10. Humboldt University of Berlin [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Humboldt_University_of_Berlin 11. *Meyer, Richard.* The Idea of a University by John Henry Newman: Frank M. Turner // Vol. 32. - №3, 1997. – P. 283-285. 12. *Newman, John Henry.* The Idea of a University. Oxford University Press, 1976. – 684 p. 13. *Rothblatt, Sheldon and Wittrock, Bjorn.* The European and American University since 1800: Historical and Sociological Essays. – Cambridge University Press, 1993.- 382 p. 14. *Rothblatt, Sheldon.* The Modern University and its Discontents: The Fate of Newman's Legacies in Britain and America.- Cambridge University Press, 1997.- 475 p. 15. *Scott, John C.* The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations // The Journal of Higher Education. - Vol. 77. - № 1, Special Issue: Moving into the Next 75 Years (Jan.-Feb., 2006). – p. 1-39. 16. The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities. Edited by Philip G. Altbach and Jamil Salmi. The World Bank, 2011 – 366 p.

Bibliography (transliterated): 1. Ashin G.K. Mirovoe jelitnoe obrazovanie. M., 2008. – 360 str. 2. Ashin G.K. Jelitnyj universitet v sisteme jelitnogo obrazovanija // Zhurnal sociologii i social'noj antropologii. 2008 № 1. – s. 31-49. 3. Ideja universitetu: Antologija // Redaktor Marija Zubric'ka. – L'viv: Litopis, 2002. – 304 с. 4. Pelikan, Jaroslav. Ideja universitetu. Pereosmislennja. – К.: Duh i litera, 2008. – 360 s. 5. Poklikannja universitetu: zbirnik naukovih prac' // Vidpovidal'nij redaktor Ol'ga Gomilko. - К.: Janko, 2005. – 304 s. 6. Shnedel'bah, Gerbert. Universitet Gumbol'dta // Logos № 5-6(35), 2002. – str. 1-14. 7. A History of University in Europe. Volume III. Universities in the nineteenth and early twentieth centuries (1800-1945). Cambridge University Press, 2004. – 746 p. 8. Ash, Mitchell G. Bachelor of What, Master of Whom? The Humboldt Myth and Historical Transformations of Higher Education in German-Speaking Europe and the US // European Journal of Education, Vol. 41. № 2, 2006. – p.245-267. 9. Hofstetter, Michael J. The Romantic Idea of A University: England and Germany, 1770-1850. Palgrave, 2001. - 162 p. 10. Humboldt University of Berlin [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://en.wikipedia.org/wiki/Humboldt_University_of_Berlin 11. Meyer, Richard. The Idea of a University by John Henry Newman: Frank M. Turner // Vol. 32, №3, 1997. – p. 283-285. 12. Newman, John Henry. The Idea of a University. Oxford University Press, 1976. – 684 p. 13. Rothblatt, Sheldon and Wittrock, Bjorn. The European and American University since 1800: Historical and Sociological Essays. – Cambridge University Press, 1993.- 382 r. 14. Rothblatt, Sheldon. The Modern University and its Discontents: The Fate of Newman's Legacies in Britain and America.- Cambridge University Press, 1997.- 475 p. 15. Scott, John C. The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations // The Journal of Higher Education, Vol. 77, № 1, Special Issue: Moving into the Next 75 Years (Jan.-Feb.,

2006). – P. 1-39. 16. The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities. Edited by Philip G. Altbach and Jamil Salmi. The World Bank, 2011. – 366 p.

УДК 37.013

С.В. Курбатов

ИСТОРИЧЕСКИЙ ГЕНЕЗИС ТЕОРЕТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА УНИВЕРСИТЕТА

В статье рассматривается процесс формирования современного теоретического дискурса университета в исторической ретроспективе. Особое внимание уделено анализу творческого наследия Вильгельма фон Гумбольдта и его интерпретации в современной отечественной и англоязычной литературе. Делается акцент на важности преемственности как принципа существования университета в условиях радикальных общественных трансформаций.

Ключевые слова: университет, обучение, исследование, идея университета, “гумбольдтовский университет”, “гумбольдтовский миф”.

UDC 37.013

Sergii Kurbatov

HISTORICAL GENESIS OF THEORETICAL DISCOURSE UNIVERSITY

The paper is devoted to the analyses of the process of shaping modern theoretical discourse of university in a historical retrospective. First of all the author investigated the heritage of Wilhelm von Humboldt and its contemporary interpretations in Ukrainian and English-language literature. The special attention is given to the principle of continuity as a fundamental one in the context of radical social changes.

Key words: university, teaching, research, idea of university, Humboldtian university model, Humboldt myth.

Стаття надійшла до редакційної колегії 4.11.2013